

GEDRAGSREGELS VOOR VLEERMUIZEN ONDERZOEK

Alex Lefevre

Het kan nooit kwaad om zich voortdurend bewust te zijn van zijn eigen verantwoordelijkheid. Zodra men zich met natuurbescherming of -studie bezig houdt, is het zelfs een absolute vereiste. Dat geldt ook voor het vleermuizenonderzoek waarvan de activiteiten - vooral in het geval van inventarisatie - vaak strijdig zijn met de wettelijke beschermingsbepalingen. Gedragsregels voor vleermuizenonderzoek ontbreken tot nog toe, niettegenstaande ze dringend nodig zijn, zeker nu het onderzoek in een stroomversnelling is terecht gekomen.

De meeste onderzoekers bedoelen het goed, maar dikwijls verliezen ze het doel, namelijk de bescherming van vleermuizen en hun biotoop, uit het oog. Heel wat onderzoeksactiviteiten, zoals het zoeken op kerkzolders of in ondergrondse objecten, het vangen van vleermuizen (met het oog op soortdeterminatie), het merken van vleermuizen en dergelijke meer kunnen vleermuizen en zelfs vleermuizenpopulaties plaatselijk bedreigen en zijn in strijd met de vigerende wetgeving. Al te vaak ontstaat de indruk dat bezoeken aan verblijfplaatsen van vleermuizen gebeuren voor het onderzoek op zich en minder ten behoeve van de bescherming

van deze unieke dieren. In de meeste gevallen bestaat er zelfs geen duidelijk onderzoeksprotocol met duidelijk omschreven doelstellingen, laat staan dat het geëvalueerd is door één of meerdere personen.

Gezien deze vaststelling blijkt het nodig om een aantal 'gedragsregels' te formuleren. Uiteraard kunnen ze niet rechtstreeks worden opgelegd, maar ze vormen wel een belangrijke leidraad. Bovendien bevestigen ze voor een deel de wettelijke verplichtingen terzake (zie kader). Zo is men verplicht vleermuizen met rust te laten: men mag ze niet vangen of doden; zelfs een poging daartoe is strafbaar. Men mag ze niet in bezit hebben, noch de dieren of delen ervan te koop aanbieden. Voorts is het verboden hun woonplaatsen te verstoren of te vernietigen.

Hapklare vuistregels

Hierna volgen de belangrijkste regels die elke vleermuizenonderzoeker zou moeten hanteren.

① De nadruk ligt op bescherming. Een vleermuizenonderzoeker beperkt de verstoring van vleermuizen tot een minimum. Indien voor determinatie een vleermuis moet worden gehanteerd, dan wordt van soortbepaling afgezien. Indien hanteren toch noodzakelijk is dan

Bij onderzoek aan vleermuizen moet bescherming van de dieren voorop staan. Foto Benny Odeur

moet dat gebeuren met handschoenen al is het alleen maar om zichzelf te beschermen tegen besmetting door hondsdoelheid, zelfs al is het risico minimaal.

② De winterslaapplaatsen en kraamkolonies moeten zoveel mogelijk gerespecteerd worden, want frequente verstoring kan het leven van vleermuizen in gevaar brengen. Vleermuizen moeten tenminste de winterslaaperperiode tussen begin oktober en eind april ongestoord kunnen doorbrengen. Het tellen van vleermuizen gebeurt in alle kalmte en zonder veel praten. Ook andere activiteiten die vleermuizen kunnen verstoren, moeten vermeden worden, zoals schijnen met sterke zaklampen, lawaai maken en langer dan noodzakelijk rondlopen.

③ Elk overwinteringsobject wordt niet meer dan 2 maal per winterperiode bezocht en stopt liefst na één bezoek, zeker wanneer er "gevoelige" soorten aanwezig zijn, zoals grote en kleine hoefijzerneus, meervleermuis, mopsvleermuis, vale vleermuis, langoorvleermuis of ingekorven vleermuis. Geleide wandelingen voor publiek in overwinteringsplaatsen moeten absoluut vermeden worden.

④ Voor elk bezoek aan een overwinteringsobject of (kerk)zolder wordt een toestemming aan de eigenaar of beheerder gevraagd. Naast deze toestemming moet men tevens over een ontheffing van de wettelijke voorschriften beschikken. Bedenk dat deze maatregel ook geldt in het buitenland. Terwijl sommigen met alle mogelijke middelen trachten hun 'eigen' fort, ijskelder of bunker

Het vangen en merken van vleermuizen zou slecht mogen plaatsvinden in het kader van wetenschappelijk onderzoek. Foto Alex Lefevre

af te sluiten en te beschermen, vergeten ze in het buitenland - vooral in zuidelijke landen als Frankrijk en Spanje - de eigen regels na te leven. Vleermuizen beschermen doet men over de grenzen heen. Contacten met plaatselijke vleermuisonderzoekers zijn noodzakelijk en zinvol.

⑤ Het aantal tellers blijft beperkt, afhankelijk van de grootte van het object. Gedurende de winterslaap kan de aanwezigheid van mensen temperatuurschommelingen veroorzaken, vooral in kleinere objecten zoals ijskelders en bunkers. Voor objecten ter grootte van een bunker of (ijs)kelder geldt een maximum van drie personen, terwijl grotere objecten, zoals een fort, mergelgroeve of grot, maximaal acht personen verdragen die dan best worden opgesplitst in twee tot drie groepjes. Met het oog op veiligheid, wordt elk object geteld door tenminste twee tellers. Andere bezoeken dan die voor censustellingen zijn 's winters niet te verantwoorden.

⑥ Het wegvangen en/of merken van vleermuizen kan slechts in het kader van een wetenschappelijke studie gebeuren en moet omstandig worden gemotiveerd. Dergelijke studies worden het best begeleid door ervaren onderzoekers en moeten de goedkeuring krijgen van de bevoegde instanties. Het gebruik van vangmateriaal, zoals (mist)netten, wordt tot het noodzakelijke beperkt en is enkel toelaatbaar in het kader van gericht wetenschappelijk onderzoek of om onder uitzonderlijke omstandigheden vleermuizen uit een woning weg te vangen. 🦇

Beschermingsstatuut van vleermuizen in België en Nederland

In Nederland: volgens artikel 22 van de Natuurbeschermingswet van 20 oktober 1973.

In Vlaanderen: volgens het Koninklijk Besluit van 22 september 1980 (verschenen in het Belgisch Staatsblad van 31 oktober 1980).

In Wallonië: volgens het Besluit van de Waalse Regering van 30 maart 1983 (verschenen in het Belgisch Staatsblad van 21.6.1983).

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: volgens de Ordonnantie van 29 augustus 1991 (gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 13.11.1991).

Alex Lefevre
Vleermuiswerkgroep Natuurpunt,
Klissenhoek 85, 2290 Vorselaar